

शीरिणीहजे अमरः कप् कापि अतदन्त्यम् । पटुपञ्चि-
कायत्त शीरिणीहजे [शयदक्षे राजनि०]

पटुरुप लि० प्रशस्तः पटः पटु+प्रायस्त्वे ह्यप् । अति-
पटुश पु० राजभेदे म०प० २८४अ० ।

पटुस पु० राजभेदे हरिवं० ११७अ० ।

पटोत्त न० पट इव उटात् मूलात् जायते जन-ह ।

कलाके शब्दरत्ना० तस्य मूलतएव वक्ष्यतेत्यात्तवात्वम् ।

पटोल पु० पट-ओल् । खनामख्याते श्रुताभेदे शस्त्रभेदे
न० मेदि० तद्वताया मूलादिगुणाः "पटोलस्य भवेन्मूलं
विरेचनकरं सुखात् । नाभं ह्येवहरं, पलं पित्तहारि
फलं पुनः । दोषलवहरं प्रोक्तं तद्विज्ञा पटोलिका
भावप्रोक्तताः । "पटोलपलं पित्तघ्नं दीपनं पाचनं चतु ।
स्निग्धं दृढं तथोष्णञ्च ज्वरकासक्षमिप्रभुत् । पटोलं
कफपित्तासृग्ज्वरकुडम्बपापहम् । विषर्पनघ्नमध्माधिलि-
दोषगरनाशनम् । पटोलफलकचेति किञ्चिदुगुणान्तरा
बुभो" राजवल्लभः ।

पटोलक पु० पटोलमिव कायति कै-क । शुक्लो शब्दभाषा
तस्याः पटोलफलकाकारत्वात् तवात्वम् ।

पटोलादि पु० चक्रदत्तोक्ते कषायभेदे "पटोलं चन्दनं
मूर्ध्नि तिक्ता पाठास्तृतागणः । पित्तघ्ने श्लाघ्यश्चर्दि
ज्वरकण्डूविषापहः" ।

पटोलाद्यष्टत पु० चक्रदत्तोक्ते एतभेदे यथा "पटोलं क-
टुकां दक्षिणं निम्बं वासां फलत्रिकम् । इरावतां पर्प-
टकं लायलीच पलोन्मिताम् । प्रस्थनामलकानाञ्च काय-
येक्ष्मलनेऽन्धसि । पादशेते रसे तस्मिन् एतप्रस्थं वि-
पाचयेत् । कल्कैर्भूनिम्बकुटजसुखयट्टाङ्गपन्दनैः ।
सपिप्पलीकैस्तुषिहं चक्षुषोः शुक्लवोर्हितम् । प्राण-
कण्ठीक्षितलं तन्मूत्ररोगघ्नञ्चापहम् । कामलाज्वर-
वीर्यघ्नमलमाहाहरं परम्" ।

पटोली स्त्री अपकृतः पटोः स्त्री (फिक्ता) ख्यातायां
जतायाम् स्त्रीर्त्वे क । तद्वैवाच्ये मेदि० पटोलमन्दे
तदुगुणादि दृश्यम् ।

पट्ट न० पट-ऊ नेट् ट वा तस्य नेत्वम् । १ नगरे २ चतुष्पथे
३ मूल्यादिकरयद्वयवेष्यपले (पाट्टा) ४ पीठे ५ फलके
(टाक) ६ राजविंहासने ७ वसतीदवस्त्रे ८ कोषे (रेशम)
९ मेषचपाभाषे पु० मेदि० १० जवादीनां प्रतिकारार्थ-
बन्धनवस्त्रे (पटो) स्त्रीर्त्वे क । पट्टक तत्रार्थे विंहासन-
रूपपट्टलवर्णं इ०चं० १६अ० उक्तं यथा

"विस्तारयो निर्दिष्टं पट्टानां लक्षणं यदाचार्यैः । तस्य-
क्षेपः क्रियते मयात्र सकलार्थसम्पन्नः । पट्टः शुभदो-
राणां मध्येऽष्टावङ्गुलानि विस्तीर्यः । सप्त नरेन्द्रम-
हिप्रोः षड् युवराजस्य निर्दिष्टः । चतुरङ्गुलविस्तारः
पट्टः सेनापतेर्भवति मध्ये । इे च प्रसादपट्टः पद्मेते
कीर्तिताः पट्टाः । सन् दिगुणावाना मध्यादर्धेन पार्श्व-
विस्तीर्यः । सर्वे च शुद्धकाञ्चनविनिर्मिताः श्रेयसो
ददात्रे । पञ्चशिखो भूमिपतेस्त्रिशिखो युवराजपार्थिवम-
हिप्रोः । एकशिखः सैन्यपतेः प्रसादपट्टो विना शिखया ।
क्रियमाणं यदि पलं सुखेन विस्तारमेति पट्टस्य । दृष्टि-
जयो भूमिपतेस्तथा प्रजानां च सुखसम्पत् । जीवित-
राज्यविनाशं करोति मध्ये त्रणः सत्त्वयः । मध्ये
स्फुटितस्त्वान्धो विघ्नकरः पार्श्वयोः स्फुटितः । अशु-
भनिमित्तोत्पत्तौ शास्त्रज्ञः शान्तिमादिशेद्वाद्यः । शस्त्रनि-
मित्तः पट्टो नृपराड्विदृश्ये भवति" । अथ पुंस्त्वमपि

पट्टज न० पट्टात् जायते जन-ह । (रेशमी) कौपेयवस्त्रेजटां
पट्टदेवी स्त्री पट्टे विंहासने स्थिता तद्वर्णा वा देवी । (पाट-
राणी) विंहासनयोग्यायां कृताभिषेकायां राजपत्न्यां
राजनि० पट्टराणीत्यन्वयः । [नेट् । प्रधाननगरे ।

पट्ट(त्त)न न० पट(त्त)नि जना यत्र पट-पत, वा तनन्
पट्टरङ्ग न० पट्टं रज्ज्वतेऽनेन रन्ज-करणे घञ् । (वकम्)
इति ख्याते पदार्थे ल्युट् । पट्टरङ्गनमन्वयः राजनि० ।

पट्टशाक पु० कर्म० । (नाचिता) श्याकभेदे (पाटशाक) इति
ख्याते श्याकभेदे च "पट्टशाकस्तु नाडोको नाडोशाकश्च
वः स्मृतः । नाडोको रक्तपित्तघ्नो विटम्बो वातकोपनः"
भावप्र० तदुगुणा उक्ताः ।

पट्टार पु० पट्टमृच्छति षट्-अच् उप०ष० । देशभेदे ततां
धूमा० भवेऽर्थे वुन् । पट्टारक तद्देशभवे लि० ।

पट्टार्हा स्त्री पट्टे राजविंहासने अर्हा वासार्हा । पट्टेव्यां
राजनि० ।

पट्टिका स्त्री लुङ् पट्टं पट्टी लुङ्गार्थे कन् कापि अतदन्त्यम्
पट्टीव कायति कै-क वा । बोधभेदे वाचस्पतिः ।

पट्टिकाख्य पु० पट्टिकामाख्याति स्वरूपेण आ+ख्या-अच् ।
रक्तलोभे (पाटियालालोभ) अमरः ।

पट्टिकालोभ पु० कर्म० । रक्तलोभे भावप्र०

पट्टिल पु० पट्ट+अन्त्यर्थे इञ् । पुतिकरणे जटा० ।

पट्टिश(स) पु० अस्त्रभेदे अमरः । तत्राण्यं हेमा०परि-
उपमनोक्तं यथा